

POSTANOWIENIE

25 lipca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Zawistowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marta Romańska

SSN Karol Weitz

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 25 lipca 2024 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej M. B.

od postanowienia Sądu Apelacyjnego w Gdańsku

z 15 marca 2023 r., V ACa 160/23,

w sprawie z wniosku Dyrektora Aresztu Śledczego w Starogardzie Gdańskim

z udziałem M. B. i Prokuratora Okręgowego w Gdańsku

o uznanie za osobę stwarzającą zagrożenie,

1. oddala skargę kasacyjną

**2. przyznaje adwokatowi M. N. od Skarbu Państwa - Sądu
Apelacyjnego w Gdańsku kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści),
powiększoną o stawkę podatku VAT, tytułem kosztów
niepłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącemu
w postępowaniu kasacyjnym.**

Marta Romańska

Dariusz Zawistowski

Karol Weitz

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 10 listopada 2022 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku uznał uczestnika M. B. za osobę stwarzającą zagrożenie i orzekł o zastosowaniu wobec niego nadzoru prewencyjnego i nałożył na uczestnika obowiązek poddania się

postępowaniu terapeutycznemu w postaci terapii zaburzonych preferencji seksualnych w P. w W.. Zarządził też pobranie od uczestnika wycisków ze śluzówki policzków, pobranie odcisków linii papilarnych, wykonanie zdjęć, szkiców i opisów wizerunku oraz umieszczenie pobranych danych w odpowiednich bazach i zbiorach danych, o których mowa w ustawie z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że wyrokiem Sądu Okręgowego w Łomży z 8 grudnia 2016 r. M. B. został uznany za winnego tego, że w okresie od września 2007 r. do sierpnia 2010 r., działając w krótkich odstępach czasu, w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, wielokrotnie dopuścił się wobec małoletniej mającej poniżej 15 lat w chwili zdarzeń, innych czynności seksualnych, tj. za popełnienie czynu z art. 200 § 1 w zbiegu z art. 197 § 3 pkt 2, art. 157 § 2 i art. 12 k.k. Sąd wymierzył M. B. karę 4 lat pozbawienia wolności i orzekł o odbywaniu orzeczonej wobec niego kary pozbawienia wolności w systemie terapeutycznym dla skazanych za przestępstwo popełnione w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych. Sąd zastosował także środek zabezpieczający w postaci obowiązku poddania się terapii dla sprawców preferencyjnych przestępstw przeciw wolności seksualnej w warunkach ambulatoryjnych, po odbyciu kary pozbawienia wolności.

Dyrektor Aresztu Śledczego w Starogardzie Gdańskim, powołując się na art. 9 ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (Dz. U. z 2014 r. poz. 24), wniósł o uznanie uczestnika M. B., za osobę stwarzającą zagrożenie w rozumieniu tej ustawy.

W ocenie Sądu Okręgowego najistotniejsze znaczenie dla sposobu rozstrzygnięcia wniosku miały opinie biegłych z zakresu psychiatrii, psychologii oraz seksuologii. Postanowieniem z 17 maja 2021 r. Sąd Okręgowy dopuścił dowód z opinii biegłych sądowych - dwóch lekarzy psychiatrów, psychologa oraz seksuologa na okoliczność stanu zdrowia psychicznego uczestnika i ustalenia, czy uczestnik postępowania jest chory psychicznie lub wykazuje zaburzenia w postaci upośledzenia umysłowego, zaburzenia osobowości lub zaburzenia preferencji seksualnych, których charakter lub nasilenie wskazują, że zachodzi co najmniej wysokie prawdopodobieństwo popełnienia czynu zabronionego z użyciem

przemocy lub groźbą jej użycia przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności seksualnej, zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 10 lat. Biegli rozpoznali u M. B. zaburzenia preferencji seksualnych pod postacią pedofilii. Sąd pierwszej instancji ocenił, że biegli swoje stanowisko wyrazili w sposób jasny i logiczny, wystarczająco tłumacząc postawioną przez siebie diagnozę i rozpoznanie. W sposób zrozumiały uzasadnili również swoje stanowisko co do wysokiego ich zdaniem prawdopodobieństwa, że uczestnik ponownie popełni czyn zabroniony z użyciem przemocy lub groźbą jej użycia przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności seksualnej, które jest zagrożone karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 10 lat.

Sąd Okręgowy podkreślił, że ustawa z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzającymi zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (Dz. U. z 2014 r. poz. 24 – dalej; ustawa z 22 listopada 2013 r.) reguluje postępowanie wobec osób stwarzających zagrożenie, które spełniają łącznie następujące przesłanki:

1) odbywają prawomocnie orzeczoną karę pozbawienia wolności lub karę 25 lat pozbawienia wolności, wykonywaną w systemie terapeutycznym,

2) w trakcie postępowania wykonawczego występowały u nich zaburzenia psychiczne w postaci upośledzenia umysłowego, zaburzenia osobowości lub zaburzenia preferencji seksualnych,

3) stwierdzone u nich zaburzenia psychiczne mają taki charakter lub takie nasilenie, że zachodzi co najmniej wysokie prawdopodobieństwo popełnienia czynu zabronionego z użyciem przemocy lub groźbą jej użycia przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności seksualnej, zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 10 lat.

Sąd pierwszej instancji uznał, że spełnienie przesłanki zawartej w art. 1 pkt 1 ustawy z 22 listopada 2013 r. nie budzi wątpliwości. M. B. odbywał karę pozbawienia wolności, przy czym od 22 maja 2018 r. karę tę odbywał w systemie terapeutycznym dla skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo. Zachodziła natomiast konieczność rozważenia, czy w trakcie postępowania wykonawczego u uczestnika występowały zaburzenia

psychiczne w postaci upośledzenia umysłowego, zaburzenia osobowości lub zaburzenia preferencji seksualnych, a w przypadku ich stwierdzenia - czy mają one taki charakter lub takie nasilenie, że zachodzi co najmniej wysokie prawdopodobieństwo popełnienia czynu zabronionego z użyciem przemocy lub groźbą jej użycia przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności seksualnej, zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 10 lat. Istnienie tych przesłanek zostało przez Sąd Okręgowy ocenione przy pomocy biegłych z zakresu psychiatrii, psychologii i seksuologii. Treść ich opinii uzasadniała stwierdzenie, że te przesłanki zostały spełnione.

Biegli w sposób jednoznaczny i nie budzący wątpliwości rozpoznali u uczestnika zaburzenia preferencji seksualnych pod postacią pedofilii. Stwierdzili, że zaburzenia preferencji seksualnych występujące u M. B. są trudne do korekty. Kluczowe jest bowiem, by osoba dotknięta tego typu zaburzeniami chciała zmiany. Natomiast M. B. jest bardzo oporny na jakąkolwiek terapię. Ma silnie ukształtowane mechanizmy obronne, m.in. minimalizacji, zaprzeczania, unikania, które z trudem poddają się korekcji. Pomimo poddawania go systematycznie specjalistycznym oddziaływaniom podczas pobytu w zakładzie karnym, nadal ma ograniczony wgląd w mechanizmy swego działania. Z uwagi na sprawny intelekt uczestnika, który zazwyczaj pomaga w uzyskaniu pomyślnych wyników terapii, terapia byłaby efektywna. Jednak uczestnik wykorzystuje możliwości intelektualne do zaprzeczania problemom i unikania terapii, co jest czynnikiem obciążającym. Zaburzenia preferencji seksualnych pod postacią pedofilii same w sobie stanowią główny czynnik ponownego popełnienia przestępstwa, jednak postawa uczestnika czyni je jeszcze trudniejszymi do korekty.

Sąd Okręgowy podzielił stanowisko biegłych i uznał, że prawdopodobieństwo popełnienia przez M. B. czynu zabronionego z użyciem przemocy lub groźbą jej użycia, przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności seksualnej, zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 10 lat jest wysokie.

Wobec stwierdzenia zaistnienia przesłanek określonych w ustawie z 22 listopada 2013 r. Sąd Okręgowy na podstawie art. 15 ust. 1 tej ustawy uznał M. B. za osobę stwarzającą zagrożenie w rozumieniu tej ustawy. Wobec ustalenia,

że prawdopodobieństwo popełnienia czynu zabronionego z użyciem przemocy lub groźbą jej użycia przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności seksualnej, zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 10 lat jest wysokie, Sąd na podstawie art. 14 ust. 1 i 2 ustawy orzekł o zastosowaniu wobec uczestnika nadzoru prewencyjnego.

Postanowieniem z 15 marca 2023 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku oddalił apelację uczestnika M. B.. Uznał, że Sąd Okręgowy nie dopuścił się naruszenia przepisów prawa procesowego, które mogłoby mieć wpływ na wynik sprawy. W ocenie Sądu Apelacyjnego dokonana przez Sąd pierwszej instancji ocena opinii biegłych pod względem jej rzetelności i fachowości była słuszna, a skarżący składając liczne zastrzeżenia do opinii w toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji i w apelacji, nie podważył wiarygodności opinii biegłych.

Na uwzględnienie nie zasługiwał również wniosek skarżącego o dopuszczenie dowodu z opinii nowych biegłych, oddalony przez Sąd Okręgowy. Sąd Apelacyjny stwierdził, że aby skutecznie zakwestionować niezaskarżalne postanowienie o oddaleniu wniosków dowodowych muszą być spełnione odpowiednie warunki; skuteczne zgłoszenie zastrzeżenia do protokołu w trybie art. 162 k.p.c. oraz złożenie wniosku o dokonanie kontroli niezaskarżalnego postanowienia w środku zaskarżenia. Pomimo zgłoszenia przez pozwanego na rozprawie w dniu 27 października 2022 r. zastrzeżenia na podstawie art. 162 k.p.c. skarżący w apelacji nie sformułował odpowiedniego wniosku, zgodnie z art. 380 k.p.c. W sytuacji, gdy środek zaskarżenia wnosi profesjonalny pełnomocnik wniosek o kontrolę niezaskarżanego postanowienia winien być jednoznaczny. Nie było zatem podstaw do dokonania oceny zasadności postanowienia o oddaleniu wniosku dowodowego zgłoszonego przez uczestnika, a w konsekwencji do uzupełniania lub zmiany ustaleń faktycznych dokonanych przez Sąd Okręgowy.

Sąd Apelacyjny podkreślił, że zgodnie z art. 14 ust. 1 ustawy z 22 listopada 2013 r. sąd bierze pod uwagę całokształt okoliczności ustalonych w sprawie, a w szczególności uzyskane opinie biegłych, a także wyniki prowadzonego dotychczas postępowania terapeutycznego oraz możliwość efektywnego poddania

się przez tę osobę postępowaniu terapeutycznemu na wolności. Uznał, że Sąd Okręgowy swoje stanowisko w tym zakresie w sposób przekonujący uargumentował.

W ocenie Sądu Apelacyjnego w konsekwencji dokonania przez biegłych wszechstronnej oceny, czy w stosunku do uczestnika M. B. zachodziły przesłanki wynikające z art. 1 ustawy o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób brak było podstaw do uznania za zasadne zarzutów naruszenia prawa procesowego. Sąd Apelacyjny w całości podzielił stanowisko Sądu Okręgowego i nie dostrzegł podstaw do zmiany zaskarżonego postanowienia. Uznał, że Sąd pierwszej instancji zgodnie z zasadą swobodnej oceny dowodów dokonał prawidłowo oceny ustalonego stanu faktycznego i właściwie zastosował przepisy, na których podstawie uznał uczestnika M. B. za osobę stwarzającą zagrożenie.

Uczestnik M. B. zaskarżył skargą kasacyjną postanowienie Sądu Apelacyjnego w części oddalającej jego apelację. Zarzucił nieważność postępowania wskazując na naruszenie art. 379 pkt 4 w zw. z 13 § 2 k.p.c., art. 45 ust. 1 Konstytucji, art. 2 i 31 ust. 3 Konstytucji oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji. Zarzucił również naruszenia art. 381 w zw. z art. 235² § 2, art. 13 § 2 oraz art. 224 § 1 w zw. z art. 391 § 1 i art. 13 § 2 k.p.c., art. 278¹ w zw. z art. 243², art. 236 § 1 oraz art. 278 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., art. 278 § 1 w zw. z art. 286 i art. 13 § 1 k.p.c. oraz art. 11 ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Gdańsku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzut nieważności postępowania w związku z wadliwym składem sądu drugiej instancji, spowodowanym rozpoznaniem apelację przez sąd w składzie jednego sędziego był nieuzasadniony. Podstawę do rozpoznania sprawy w takim składzie stanowił art. 15 zzs¹ ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem

COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych. Skarżący w uzasadnieniu zarzutu nieważności postępowania wskazał na treść uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22, w której stwierdzono, że rozpoznanie sprawy w składzie jednego sędziego na podstawie przepisów powołanej wyżej ustawy ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy i prowadzi do nieważności postępowania. Zgodnie z treścią tej uchwały przyjęta w niej wykładnia prawa obowiązuje od dnia jej podjęcia. Nie budzi wątpliwości, że uchwała z 26 kwietnia 2023 nie ma zatem wprost zastosowania do zaskarżonego skargą kasacyjną postanowienia Sądu Apelacyjnego, które zostało wydane przed dniem jej podjęcia.

Stanowisko skarżącego, że uchwała Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2023 r. nie wyklucza „możliwości podniesienia zarzutu nieważności postępowania we wszystkich sprawach, niezależnie od ich indywidualnego charakteru, układu procesowego i materii, której one dotyczą” jest co do zasady uzasadnione. Nie można jednak podzielić stanowiska skarżącego, że sam przedmiot rozpoznawanej sprawy i przeprowadzenie w składzie jednego sędziego kontroli instancyjnej nad orzeczeniem wydanym przez sąd w składzie trzech sędziów stanowi uzasadnioną podstawę do stwierdzenia nieważności postępowania przed Sądem drugiej instancji.

Zawarte w skardze kasacyjnej zarzuty naruszenia przepisów postępowania dotyczą niewłaściwego w ocenie skarżącego sposobu przeprowadzenia dowodów z opinii biegłych. Rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego i Sądu Apelacyjnego zostały wydane w oparciu o dowody z opinii biegłych znajdującej się w aktach postępowania karnego oraz opinii biegłych z zakresu psychiatrii, psychologii oraz seksuologii sporządzonej na zlecenie Sądu pierwszej instancji. Sąd Apelacyjny stwierdził, że Sąd Okręgowy zasadnie ocenił stanowisko biegłych jako fachowe i rzetelne, a zastrzeżenia do opinii uczestnika podnoszone w toku postępowania przed Sądem Okręgowym i w apelacji nie podważyły wiarygodności opinii biegłych. W uzasadnieniu wyroku zaskarżonego skargą kasacyjną Sąd Apelacyjny podkreślił, że opinia biegłych sporządzona 25 kwietnia 2022 r. została uzupełniona w opinii z 2 października 2022 r. oraz na rozprawie w dniu 27 października 2022 r., na której biegli złożyli wyjaśnienia, w których odnieśli się

do zarzutów uczestnika do ich opinii. Stwierdził także, że bezzasadny był zarzut apelacji dotyczący naruszenia art. 286 § 1 k.p.c., w którym skarżący kwestionował metody badawcze zastosowane przez biegłych i uzasadnił swoje stanowisko odwołując się do kryteriów oceny opinii biegłych wynikających z art. 233 § 1 i art. 278 § 1 k.p.c. Sąd Apelacyjny wskazał wprost, że „Na uwzględnienie nie zasługiwał również wniosek skarżącego o dopuszczenie dowodu z opinii nowych biegłych”. Uzasadnił także swoje stanowisko w tym zakresie. Nie pozwala to podzielić stanowiska skarżącego, że Sąd drugiej instancji nie rozpoznał wniosku skarżącego o dopuszczenie dowodu z opinii nowych biegłych. Sam brak wydania postanowienia o oddaleniu tego wniosku dowodowego nie stanowi zaś uchybienia procesowego, które można zakwalifikowane jako uchybienie mogące mieć istotny wpływ na wynik sprawy, co zgodnie z art. 398³ § 1 pkt.2 k.p.c. stanowi podstawę kasacyjną zarzutu naruszenia przepisów postępowania.

Dotyczy to odpowiednio zarzutu skargi kasacyjnej dotyczącego braku wydania postanowienia o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłych sporządzonej w toku postępowania karnego. Sąd Apelacyjny stwierdził, że nie było konieczne wydanie postanowienia o dopuszczeniu dowodu z tej opinii znajdującej się w aktach rozpoznawanej sprawy z uwagi na treść art. 243² k.p.c. Nie ulega jednocześnie wątpliwości, że ten dowód został przeprowadzony przez Sąd Okręgowy. Nawet zatem podzielenie stanowiska skarżącego, że uwzględnienie treści art. 236 k.p.c. wymagało wydania postanowienia dowodowego nie uzasadnia stwierdzenia naruszenia przepisów stanowiącego podstawę uwzględnienia skargi kasacyjnej.

Sąd Apelacyjny ocenił prawidłowo, że opinia powołanych w sprawie biegłych została sporządzona przez dwóch biegłych z zakresu psychiatrii oraz biegłego z zakresu seksuologii i psychologii. Było to zgodne z postanowieniem o przeprowadzeniu dowodu z opinii biegłych wydanym przez Sąd Okręgowy. Jedynie ci biegli złożyli także podpisy pod treścią opinii złożonej do akt. Żadna inna osoba nie została również wezwana na rozprawę w celu ustosunkowania się do zarzutów uczestnika do opinii biegłych. W tej sytuacji ocena Sądu Apelacyjnego, że dodatkowy podpis pod opinią biegłych złożony przez K. K., będącego kierownikiem instytucji, w której przeprowadzono badania uczestnika, był „odseparowany od

podpisu opiniujących” i nie miał wpływu na treść wydanej przez biegłych opinii, nie uzasadnia zarzutu naruszenia art. 278 § 1 w zw. z art. 286 i art. 13 § 1 k.p.c.

Zawarte w skardze kasacyjnej stwierdzenie skarżącego, że biegli wydający opinię w sprawie stale ze sobą współpracują, w ramach tej samej poradni przyszpitalnej i szpitala psychiatrycznego oraz stale wydają opinie w innych sprawach, w tym samym składzie, wbrew stanowisku skarżącego nie jest wystarczające do stwierdzenia, że podważa to wymóg niezależności biegłych i powoduje, iż „wartość opinii nie odzwierciedla celu regulacji, którym jest powołanie biegłych maksymalnie od siebie niezależnych, po to aby opinia była wynikiem ścierania się różnych koncepcji i doświadczeń”. Z tego względu oparty o to stanowisko skarżącego zarzut naruszenia art. 11 ustawy z 22 listopada 2013 r. był nieuzasadniony.

Z przyczyn wyżej wskazanych skarga kasacyjna była pozbawiona uzasadnionych podstaw i podlegała oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.

[SOP]

[ał]